

sét neveik felsorolása után teljesen fölöslegesnek tartja. Kérde, hogyan is milyen uton szereznek az ellenkező álláspontot vitató urak tudomást a színügyi bizottság működéséről, amikor erről csak a hivatalos jegyzőkönyvek tanuskodnak.

— *Elég baj!*

Áttár ezután a szerződés keletkezésének ismertetésére. Körülbelül ugyanazt fejtette ki itt, amit Balassa Armin dr. tegnapi beszéde során ennél a pontnál mondott. Hogy ez a szerződés lényegesen eltér minden előbbi szerződés pontjaitól és abban minden precízen bennfoglaltatik s mielőtt megkötötték, a város tanácsa az összes magyarországi vidéki színházak szerződését áttanulmányozta s csak azután lépett vele a közgyűlés elé. Minden városatya megkapta és áttanulmányozhatta a kinyomatott szerződés példányaikat s csakugyan a közgyűlés a leg tárgyilagossabb vita keretében döntött. Feltételesen vette bele a szerződésbe a hat éves ciklust azzal, hogy ha meg lesz elégedve a város az igazgatóval, akkor meghosszabbítja a szerződését, ellenkező esetben nem. Dobay bizottsági tag ur azt mondja, hogy kétoldali szerződéssel állunk szemben. Éppen ezért ez a szerződés éppen úgy köti a város közönségét, mint a színigazgatót. Az egész színházi vita különben abból indult ki, hogy valaki beledobta a közvéleménybe, hogy el akarják venni a várostól a rendelkezés jogát. Ez nem áll, mert ha a tanács határozata egyik-másik bizottsági tag tetszésével nem találkozik, akkor megfölelbezheti a miniszterhez. Hangoztatja, hogy igen is a közgyűlés bizta meg a tanácsot a szerződés meghosszabbításával azon az alapon, hogy a közgyűlés ilyen részletügyekkel nem töltheti az idejét. Már most Dobay bizottsági tag ur azt mondja, hogy a határozat nincsen magyarul szövegezve...

Dobay dr.: Nincsen is! Tessék felolvasni!

Gaál: Hát kérem, ez nem az én határozatom, ez a közgyűlésé. (Zaj.) A törvényhatóság szándéka volt, hogy a szerződést úgy kössük meg, hogy a város tanácsa intézkedjék a további három évre nézve. Ajánlom a tanács olyan értelmű javaslatának az elfo-

nak jóvá nem tehető voltáról, melegen és meggyőzően szólt. A kaszárnya sötét szobája, ahol a haditörvényszék ülésezett, olyan szomorú lett, mint a temetői ősz alkonyatkor. Hideg volt, nedves és szomorú... A védő fölhasználta ezt.

— Egy bíróság a temetőben, mondta. — Az ember nem azért jön ide, hogy a csontjait lefektesse, hanem nagy bizalommal, mély hittel az igazság iránt. Nézzenek erre a vádlottra, — s az orvosra mutatott, — a veszedelmes lázadóra, akit száz rubel óvadék fejében szabadon bocsátottak. S abban a tudatban, hogy a halálos ítélet fenyegeti, nyílt lélekkel jött ide, erősen meggyőződve afelől, hogy nem fogják halálra ítélni. Lehet-e valami borzasztóbb, mint a fenyegető halálbüntetés? Az elítélt nyakára már rá van dobva a hurok... Csak szorosabban kell meghuzni!... S a végrehajtásra való várakozásban az elítélt végnélküli órákat, kinnal teli, álmatlan éjszékét tölti... Egy zaj vagy hang... Halálfélelmében fölugrik! Már jönnek, már jönnek érte! Az életéért... Nem, csönd van... A hurok még nincs megfeszítve. És ismét ez a borzasztó félelem... Ez a várakozás, ez a borzasztóbb, mint minden büntetés... Nem, ez lehetetlen...

A beszéd után az elnök öt percre fölfüggesztette a tárgyalást. A szabadlábon levő vádlottak és a közönség kimentek a folyosóra.

Mikor megszólalt a csengő, a szolgálatot tévő tiszt fölkereste őket, hogy foglalják el helyüket.

Az orvos nem volt ott. Eltűnt.

A szolgálatot tévő tiszt ide-oda szalagált a teremben. Előhívta a titkárt. Az is kereste minden sarokban, de hiába.

A védő beszéde ragyogó volt. Megtette az orvosra a hatását.

Elszaladt tőle.

gadását, hogy akkor határozzon a tanács a színház ügyében, ha hozzá a színügyi bizottság javaslata beérkezik. Akkor azután a törvényhatóság is érvényesítheti majd a jogát a miniszternél.

Dobay: Eső után köpönyeg! (Nagy zaj tör ki a teremben, mindenki zúgolódik, némelyek kiabálnak Gaál Endre felé.)

— A helyárok fölemelésénél is így volt — hallatszik a rettenetes zajban, — hiába folyamodtunk a miniszterhez!

— A helyárat is önkényesen emelte föl a tanács! (Elnök hosszasan rázza a csengőt. Végre nagynehezen lecsillapul a lármá.)

Gaál: Itt indítvánnyal állunk szemben szemben s az érdekelteknek választ kell adni, tehát egészen más esetről van szó, mint a helyáratnál. Kéri ismételtén a tanács javaslatának elfogadását. (Leül.)

— Halljuk Gerlét! Halljuk! (Zaj.)

Elnök (csönget): Figyelmet kérek!

A következő szónok Gerle Imre dr. volt. Csak azokra a felszólalásokra kíván reflektálni — mondotta — amelyek az ügyre fontosak. Legalább is jóhiszemű tévedés Gaál Endre tanácsos ur részéről, hogy a közgyűlés felebbezés útján érvényesítheti akarátát. Nem kell hozzá jogásznak lenni, hogy megérthessük a szerződésben foglaltakat és disztinkciót tegyünk annak egyes pontjai között. (Olvasa a szerződést.) „Szeged város közönsége díjfizetés nélkül használatra átengedi Almássy Endrének a színházat összes helyiségeivel színicélokra és az alábbi szerződésben megállapított korlátok mellett 1910. évi szeptembertől 1914. évi júniusig terjedő időre.

— Tovább!

Gerle dr.: Most jön a vitatárgyát képező rész. (Olvas.) „Amennyiben a színigazgató a közmegelegedésnek megfelel, a szerződést a városi tanács a színügyi bizottság indítványára további három évre meghosszabbítja. (Nagy zaj, felkiáltások: „Nem vagyunk megelégedve!”) Az általam beadott indítvány éppen azt célozza, hogy mondja ki a közgyűlés, hogy a szerződést nem akarja meghosszabbítani, hanem nyilvános pályázatot kíván hirdetni a színházra és ha tetszik, pályázhat Almássy is. És ezzel az indítvánnyal az fog eléretni, hogy a város közönsége visszakapja rendelkező jogát. Ez a legfontosabb ebben, vagyis a város érdeke s én mindig hangoztattam, hogy ki kapcsolom még azt a kérdést is a dologból, amely a közönség megelegedését fessegeti a színigazgatóval szemben. Dobay dr.-t pedig arra kéri a szóló, hogy indítványát vonja vissza nem azért, mintha helytelen volna, hanem, hogy a város pályázatot hirdethessen a színházra. — En — folytatta — mindenféle személyeskedést kerültem a tegnapi felszólalásomban.

A színügyi bizottság tagjainak még csak a nevét sem említettem. Szemrehányást kaptam, hogy miért nem tettem szavá a pályázat ügyét a színügyi bizottság ülései alkalmával. Hát egyszerűen azért nem, mert egyrészt én a színügyi bizottságot nem tartom szent és csalhatalan intézménynek, másrészt pedig a színügyi bizottságban nem illik különvéleményt nyilvánítani s az uraknak az a felfogása, hogy csak egy szép a színügyi bizottság, ha minden tagja egy véleményen van. És különben is én elsősorban magyar honpolgár, másodsorban Szeged város köztörvényhatóságának bizottsági tagja és csak harmadsorban vagyok színügyi bizottsági tag. Igaz az, nem tagadom én el, hogy az utóbbi időkben nem jártam a színügyi bizottság üléseire, de nem jártam el azért, mert azt a hangot és azt az állapotot, amely a bizottság üléseiben uralkodott, nem egyeztettem össze az én felfogásommal. Hiába beszél Gaál tanácsos ur, hogy sajtó így, a sajtó úgy, meghurcolta a bizottságot, a sajtó igenis hasznos munkát végzett és mindig örömmel kell látni a bizottság ülésein. Mert nagyon igaz, hogy számos színügyi bizottsági ülésen felállt egy tag és kikelt amiatt, hogy miért osztották ki ezt a szerepet Iksz kisasszonynak és miért nem Ipszilon kisasszony kapta? (Óriási taps), „éljen Gerle!” zúgja a terem.)

Gerle: A másik viszont dícsérte a színigazgatót, de ha Z. kisasszonynyal valami kellemetlenség történt, akkor meg ő csepülte a direktort. Ezek után én elhatároztam, hogy lehetőleg nem megyek el a színügyi bizottság üléseire csak akkor, ha valami nagyon fontos közérdekű ügyet tárgyal. Mikor a szóbanforgó kérdést tárgyalta, megjelentem, de a felfogásommal, hogy azt érvényesíthessem, ide kellett jönnöm a közgyűlésbe. (Helyeslés.) Mert akármilyen kiváló szakértők is a színügyi bizottság tagjai, mégis a törvényhatóság intenciói szerint tartoznak cselekedni. Kéri a többi indítványok mellőzésével indítványának elfogadását. (Hosszas éljenzés.)

Wimmer Fülöp szólalt föl ezután. Örömmel és szívesen látja, hogy a színházi kérdésben a közgyűlés érdeklődéssel folytatja a tárgyalásokat. De kénytelen lesz azt a nagy kihatalyt, amelyet ebben a kérdésben látnak, elosztani és kimutatni, hogy nagyon kevésről van itt szó. Emellett a színházi szerződés mellett a városnak még minden joga meg van ahhoz, hogy akármilyen más színházat, vagy mulatót, vagy kabarét építhessen. Mert az igazgató egyáltalán nem biztosította magának azt, hogy Szeged városa akár még nyolc színházat ne létesíthessen. Azt a szabályrendeletet, amely a városnak erről a jogáról szól, Makó Lajos, aki annak idején a bizottsági tárgyalásoknál jelen volt, ellenezte, azonban a szabályrendeletet mégis megalkották s úgy teljesen szabad keze van a városnak. De nem tudni, milyen okból, csak a minisztériumban nem tartották jónak, hogy a város ezzel a jogával élhessen is. Kijelenti, hogy ha a hatóság ebben az irányban nem követ el minden lehetőt, nem tesz meg mindent arra, hogy a város ezzel a szabályrendeletileg biztosított jogával éljen, ő lesz az első, aki ennek a jognak az érdekében formális indítványt fog tenni. Ezután Dobay indítványával foglalkozott. Ezzel kapcsolatban fölemlíti, hogy a tanácsnak már régen joga lett volna dönteni a színházi szerződés ügyében, de a tanács a közgyűlés elé akarta hozni a dolgot. Még csak egy dologra hívja föl a közgyűlés figyelmét. (Nagy zaj. Arra, hogy mielőtt Almássynak odaadta a város a színházat, szintén pályázatot hirdetett, de nem akadt az egész országban pályázó. Szegedre nézve ez egy olyan morális pofon volt, hogy a város minden polgára szégyenkezhet miatta. (Nagy zaj, elnök csönget.) És akkor jött Almássy és tárt karokkal fogadta a város. Ha a jövőben még egy ilyen morális arculütést akar a város, ám hirdessen pályázatot, a vége csak az lesz, hogy megint Almássyval köti meg a szerződést. (Zajos elmentmondások, hosszantartó lármá, az elnöki csengő folyton működik.)

Dobó Ferenc (Wimmerhez): Mért fordul mindig az ellenségei felé, mikor beszél? Nézzen már amarra is.

Wimmer: Szeretek az ellenségeimnek a szemébe nézni, míg a barátaimnak hátat fordítok. Tisztelt közgyűlés! Eljutottam az utolsó mondatomhoz. A közgyűlés bátran a tanácsra bízhatja a szerződés ügyét, amint-hogy jogot is adott neki annak meg vagy meg nem hosszabbítására. A tanács bizonyára úgy fog cselekedni, ahogy legjobbnak látja, ajánlom tehát a tanács javaslatának elfogadását.

Elnök öt percre szünetet rendel el.

Szünet után Dobay Gyula dr. szólalt föl. Gaál Endre dr.-ral polemizál és újabb érveket hoz föl álláspontja mellett. Azt mondja, hiába mondja a kulturtanácsos ur, hogy lehet appellálni, a tanácsnak a javaslata ellen ebben az ügyben nincs apelláta. Gerle Imre dr. kérelmére nézve pedig kijelenti, hogy indítványát nem vonhatja vissza az imént kifejtett jogi álláspontjánál fogva sem.

Dobay dr. után Gaál Endre szólalt föl ismét. (Szavazzunk, kiáltják minden oldalról.) Kifejtettem, — mondta — hogy a közgyűlés hogyan kötötte meg a színházi szerződést.

Kormányos Benő dr.: Ne bántsa már!

Gaál: Ajánlja, hogy ne térjen el a város a szerződés pontjaitól, mert ezzel komplikációkat fog előidézni. A szerződés kötelezi